

Zo dicht in het ding kruipen dat je het niet meer kunt zien
Griet Menschaert

Toen ik zonet bij de Albert Heijn zo'n lang plak met twee rijen gekleurde kauwgomballen zag, moest ik meteen aan mijn Antwerpse namiddag denken waarop ik eerst Kristof Van Gestel bezocht en daarna Bie Michels. Het had iets met de kleuren van de ballen te maken, die fris zijn en random door elkaar lijken te zitten en met de tijdelijkheid van de kauwgombal. En met het willen bereiken van de schoonheid binnenin die verpakking en het mogelijke wezen van die vacuüm verpakte dingen. En met het feit dat zij onderling niet bij elkaar kunnen komen, en ook niet tot bij mij. Er ontstond een bewuste relatie tussen mijn lichaam en die smalle lat vol gekleurde ballen. En een groot genoeg en naast mijn computer te hebben liggen tijdens het schrijven van onderstaande tekst.

Mocht Kristof van Gestel zijn werk gaan over de relatie tussen het lichaam en het object, dan ging het werk van Bie Michels over de relatie tussen het subject en het object. Bie Michels wordt al makend intens aangetrokken door de diepte van de gedachten die dat maken opwekt. Alleen al tijdens mijn gesprek met haar werd ik meegevoerd in een denkend kluwen dat steeds dieper die denkende massa in droop. Het gesprek begon niet ergens bij een begin, maar middenin, met de handen in het haar, met uitgeschreven papieren tussen ons in op tafel. Vanuit dat onbepaalde punt ergens in de loop van het verhaal dwaalden we langs allerlei bedenkingen en kanttekeningen af, op zoek naar de belangrijkste lijnen in haar werk en naar de meest accurate formuleringen met betrekking tot de relatie tussen de ziel en de dingen. Michels is net als Kristof Van Gestel gefascineerd door de status van de losse entiteiten die ons omringen. Dus onder meer door onze bezittingen, door wat we onze eigendommen noemen, en dan vooral door wat die dingen eventueel te vertellen hebben en door hun al dan niet waarachtige stats. Zijn zij 'waar' of zijn zij schijn?

Michels gaat daar vrij registrerend en reflectief mee om, maar niet documentair. Zij legt vast en toont, en via haar films en gesprekken, die wel steeds vanuit een duidelijke kernkwestie vertrekken, probeert zij in alle traagheid die daarbij hoort, door te dringen tot het bestaan van de dingen en de mensen. Zo was zij anderhalf jaar betrokken bij het centraal magazijn van De Kringwinkel in Merksem. Daar worden alle spullen verzameld en gesorteerd. Zij raakte in de ban van de grootsheid en de veelheid van al die reizende voorwerpen en meldde zich aan als vrijwillige medewerker. Daar bevroeg zij verscheidene medewerkers: Leeft een object? Leeft materie? Sterft een object? Heeft een object een ziel? Heeft materie een ziel? En vanuit die vragen naar leven en ziel kwam ze terecht bij nog meer vragen: heeft een object een kracht? Een uitstraling? Spreekt het? Roept het iets op? Op zichzelf, zonder tussenkomst van de mens? Of bestaat het uitsluitend dankzij onze invulling, vanuit een weten, een associatie of een herinnering? Als een object verdwijnt, verdwijnt zijn concept dan ook? Heeft het een invloed op ons 'zijn'? Heeft zijn materie een kracht op zich? Is de gedachte van een object meer reëel dan zijn materie? Bij het monsteren van het object, omwille van zijn economische waardebeoordeling, een belangrijke activiteit in het kringloopcircuit, werd het object tijdens haar project inhoudelijk vanuit al die verschillende invalshoeken bekeken. Om elke keer weer terug te komen tot de halsstarrige uitwendigheid van het ding dat ten slotte niets hoorbaars zegt.

De films die zo tot stand kwamen en onder meer bij het M HKA werden getoond, worden voor haar presentatie bij Lokaal 01 her-geordend binnen een nieuwe context, namelijk die van de relatie tussen de tijd en het object/ding en zijn waarde, en leiden zo tot één film. Daarnaast hebben ze nu geleid tot de realisering van vier nieuwe metaforische films. Dit nieuwe filmproject, dat naast een aantal van de eerdere films bij Lokaal 01 te zien is, gaat "over die lawaaiige stilte der dingen" en het onvermogen totaal bevredigende antwoorden te vinden op voorgaande vragen.

Omdat objecten steeds buiten de mens zijn ('daar zijn'), ervaren we ze als 'stil'. Maar omdat ze tegelijk zo massaal aanwezig zijn, ervaren we ze tevens als 'lawaaierig'.

Als mens blijf je altijd buitengesloten uit het ding, wat meteen ook de reden is waarom het zo fascineert. Je kan de 'dingheid' nooit echt bereiken, integendeel. Objecten maken je er steeds van bewust dat er een verschil is tussen jouw aanwezigheid en die van hen, omdat jij nu eenmaal mens bent: levend, denkend, parend mechanisme. Jij voldoet aan ongeveer alle kenmerken waaraan het ding niet voldoet.

De nieuwe films van Michels symboliseren elk vanuit een andere tijdsbeleving waar het in haar hele zoektocht om te doen is: het verdwijnen en verschijnen van het ding (Time in a gaze/words about (dis)appearing things), en de waarde van iets of iemand die pas duidelijk wordt wanneer hij/zij/het er niet meer is. De kruik dient als absoluut symbool voor 'het ding' (zie ook de literatuur/filosofie, zoals Heidegger en velen na hem), en verwijst ook naar het menselijke vanwege haar vorm. De zeepbel symboliseert dan weer de tijdelijkheid van alle structuren (ding, mens, vereniging van mensen, maatschappij), wat Michels haalde bij Peter Sloterdijk.

Als centrale film van deze vier heeft ze gekozen voor de bijdrage met Sonia Si Ahmed, naar aanleiding van haar uitnodiging aan een aantal mensen om mee te werken. Zij kregen allen een maakopdracht en een aantal woorden op papier. Ieder van hen mocht een gekleurde vaas kiezen en kreeg daar dan een dun penseeltje met witte verf bij. Daarmee werd hij of zij uitgenodigd de vaas die voor zich stond, langzaam weg te schilderen zodat ze in de witte achtergrond van het beeld opging. Nadien becommentarieerde ieder van hen zelf het eigen filmpje, door te verwoorden hoe hij of zij dit proces van weghalen had ervaren. De kortere (maar wel vertraagde) drie films dienen als ondersteuning bij deze langere film. Zij worden hieraan afwisselend en tegelijk getoond. In de eerste van deze drie films zie je een zeepbel die open spat. In de tweede film zie je een witte kom wegzakken in het donkere water van een vijver. De derde film toont een witte kom voor en boven een totaal wit vlak tijdens zijn val op datzelfde witte blad waar ook bloem op is gestrooid. Na de val rest enkel de breuk, het wegvliegen van de scherven en de sporen die de scherven nalaten in de bloem.

Steeds zien we dus hoe 'het' object plots afwezig wordt, verdwijnt.

Naast deze films zet Michels ook een kast neer, met daarin plaats voor allerlei objecten. Drie vakken in de kast worden ingevuld met een kunstobject: een bijdrage van Kristof Van Gestel, Sonia Si Ahmed en Maya Dalinsky.

Deze laatste nodigde Michels uit om een performance te doen op de opening, waarvan de restanten te zien zijn tijdens de tentoonstelling.